

15. Слабошицький М. Історичний дивосвіт Павла Загребельного (Шкіц до портрета). *Дивослово*. 2000. № 2. С. 57–59.
16. Фащенко В. Павло Загребельний. Київ, 1984. 206 с.
17. Чернов А. Щоб жити потрібні Вітчизна, свобода і пісня. *Літературна Україна*. 2014. № 33. С. 5.
18. Чумак Т. Проблема збереження духовності в романі Павла Загребельного «Диво». *Українська література в загальноосвітній школі*. 2004. № 10. С. 20–23.
19. Шаховський С. Романи Павла Загребельного. Київ, 1974. 175 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-039-1-24>

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБИТТЯ ТРАДИЦІЇ ВОЛОДИМИРА МАЯКОВСЬКОГО У ТВОРЧОСТІ МИХАЙЛА КУЛЬЧИЦЬКОГО

Козлова А. Г.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри зарубіжної літератури та слов'янських мов
Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна*

Козлов Є. Д.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна*

Михайло Кульчицький – харківський поет, представник першого покоління радянських поетів, творчий шлях якого розпочався безпосередньо перед Другою світовою війною. І хоча загинув Кульчицький зовсім молодим (йому виповнилося лише 23 роки) і кількість творів, що лишилася нащадкам, невелика, але вірші поета увійшли до двохсотомної «Бібліотеки всесвітньої літератури» (БВЛ) і перекладені багатьма мовами світу. Яскравий поетичний талант Кульчицького привернув до себе увагу сучасників поета, і вже багато років його творчість вивчається літературознавцями. Традиційно інформація про Кульчицького входить до оглядових статей, присвячених

характеристиці творчості поетів, що загинули на фронті. Особлива роль у вивченні життя і творчої спадщини Кульчицького належить харківському досліднику Михайлу Красікову, який багато зробив також як текстолог, укладач і публікатор творів поета. При всьому тому деякі аспекти творчості Кульчицького досі застаються невивченими, або такими, що залишаються на периферії дослідницької уваги.

Метою нашого дослідження є характеристика особливостей сприйняття Михайлом Кульчицьким традиції Володимира Маяковського. Ця тема так чи інакше позначалася у літературознавчих роботах наших попередників, але досі не отримала глибокого і всебічного висвітлення.

Давид Самойлов у мемуарному нарисі «Кульчицкий и пятеро» зазначав, що «улюбленим поетом Кульчицького був Маяковский. Його, можливо, і можна було б вважати учителем Кульчицького. Але я в їхній поезиці, в манері будувати образ, у всій поетичній ході не бачу прямої подібності. Кульчицький багато переймав від Маяковського у віршах і в манері поведінки. Але талант він був іншого типу...» (тут і далі переклад українською наш. – А.К., Є.К.) [5]. В той же час Самойлов визнає наявність спадкоємного зв'язку «між поезією Маяковського і ЛЕФу і поезією Кульчицького», зауважуючи, що останній цінював свіжість і нетрадиційність віршу, оригінальність засобів художньої виразності [5].

Ми спробуємо довести, що традиція Маяковського позначилася на творчості Кульчицького багатовекторно, і, мабуть, не випадково Ліля Брік називала Кульчицького нащадком Маяковського.

Особистість і творчість Володимира Маяковського відіграють особливу роль у світогляді і творчості Михайла Кульчицького. Михайло Красіков в статті ««Строка, оборванная... пулей»? Судьба наследия Михаила Кульчицкого как зеркало нашей эпохи» [1] наводить одну із «заповідей», що містяться в записнику молодого поета, – *Говорити у віршах з майбутньою людиною, через голови редакторів і колишніх рядків* – і порівнює її з «божевільною мрією» Маяковського «дійти до майбутнього читача *«через голови поетов и правительств»*» [1]. Таке зіставлення цілком виправдане, бо не складно помітити і формальну схожість, і лексичну відповідність, які дозволяють розглядати «заповідь» Кульчицького як алюзію до віршу Маяковського.

Ріднить поетів і відчуття відповідальності перед сучасниками і нащадками, і безпосереднє звернення до читача з майбутнього (Маяковський: *Я сам расскажу о времени и о себе; Слушайте, товарищи потомки...*; Кульчицький: *Далекий друг! Годя и версты / И стены книг библиотек / Нас разделяют. Шашкой Щорса / Врубиться в лучезарный*

век / Хочу. Чтоб, раскroивши череп / Врагу последнему и через / Него перешагнув, рубя, – / Стать первым другом для тебя) [2, с. 68]. Коли читаш строки Кульчицького *С высокой полки на врага / Я упаду тяжелой книгой* [2, с. 69], на думку спадають *сто томов ... партийных книжек* Маяковського («Во весь голос») і та книжкова полиця, на якій *после смерти ... стоят почти что рядом* творінням Маяковського і його великого попередника Пушкіна («Юбилейное»).

Зближує Кульчицького з Маяковським також патріотичний пафос поезії. Якщо лейтмотивом творчості Маяковського можуть служити слова: *Я землю эту люблю*, то, говорячи про Кульчицького, досить згадати його «поему про Росію» «Самое такое», де багато разів варіюється думка про любов поета до Батьківщини.

Багато спільного можна винайти у репрезентації обома поетами теми поетичної творчості, у розумінні ролі творця і призначення мистецтва. Показовим у зв'язку з цим є використання Кульчицьким алюзії до відомого вислову Маяковського *Театр – не отображающее зеркало, / а – увеличивающее стекло* [4, с. 353]: *Мой стих не зеркало – но телескоп* («194... г.») [2, с. 64].

Характерні для Маяковського зіставлення поезії із зброєю, військовою атрибутикою неодноразово зустрічаються й у Кульчицького (*штыки; стихов угластые кастеты; почерк пули (литературы партизанов)* та ін.). Яскравим прикладом може слугувати вірш «Дуэль»: *Каждая строчка – это дуэль – / Площадка отмерена точно. / И строчка на строчку – шинель на шинель. / И скресты двух ипаг – рифма строчек* [2, с. 39]. Близкість сприйняття поетичної творчості обома поетами підкреслює й використання Кульчицьким у вірші «Баллада о комиссаре» (1940) цитати з віршу Маяковського «Господин «народный артист»: *Этот листок начинался словами, / От которых сморгнул офицерский глаз: / «И песня и стих – это бомба и знамя, / и голос певца подымает класс...»* [2, с. 53]. Лексика, яку використовує в цьому вірші Кульчицький, – *стишки, республика, халтура, эстеты, проституты* – також нагадує лексику віршів Маяковського, та й характер рими Кульчицького відсилає до рими Маяковського: *республики – кубикам, будке – будто, «стоп» – авто, Сталин – кварталам, прирезилась – поэзия, эстеты – кастеты* и др.

Присутність українізмів у поемі Кульчицького «Самое такое» (частини IV «Я продолжал Россию» і VI «Губы в губы») разом з розташуванням віршів «драбинкою» і використанням слів (*коммунизм*) і рим (*страниц – отстранить*), що характерні для творів Маяковського, відсилає до великого попередника Кульчицького і його віршу «Долг

Україне», де досить широко представлені українські лінгвокультуреми, характерні для української мови форми слів і використовується цитата із українського перекладу «Інтернаціонала»: *горилкой, товарищ москаль, анекдотов украинской мовы, эта мова велччава и проста: / «Чуешь, сурмы заграли, / час расплаты настав...»* та ін. У харків'янина Кульчицького подібних прикладів більше: *защиток, травень, липень, та й ще як блакитные облака, прохаю, кохаю, любый*; не випадково він каже: *моё украинское тихое слово* [2, с. 96].

Однією з найбільш наочних і неодноразово відмічених дослідниками особливостей стилю Маяковського є велика кількість слів із збільшувальними і зменшувальними суфіксами, які зустрічаються протягом всього його творчого шляху. Такі слововиди активно використовуються й Кульчицьким: *стишки, темнейший (князь), понятнейшее (слово)*. На дериваційному рівні роль подібних «знаків» виконує прагнення до словотворчості. Кульчицький нерідко використовує оказіональну лексику, причому він, як і Маяковський, не створює слів, які б не мали змістового наповнення, або є важкими для розуміння: *непозт, шарзёмец, вокругшарный (ветер), ярковыпеченные (рубли), (павлин) прохвостый, всепонятный (язык), разнаипоследних (атак), (водой) ломозубой* и др.

Серед рис формальної схожості, що зближують поезію Кульчицького з поезією Маяковського, треба назвати розташування віршів «драбинкою», використання своєрідних рим і ритму. Відомо, що у Маяковського зустрічаються різні види рим, що його рими дуже виразні і різноманітні, серед них є прості, складні, складані, усічені, з різним наголосом і навіть панторима. Рими Кульчицького близькі римама Маяковського: *Бордо – бедро, революция – с блюда, остаток – статуї, во сне – снег, ветер – на свете, сердца – зеркальца, снежинки – Держинского, маем – сдуваемый, оставленной – за Таллином, атак – танк, республики – кубикам, лейтенант – налейте нам, топографию – по гравию, орденов – Бородино, нация – в девятнадцатом* та ін.

Таким чином, поетів зближує глибокий патріотизм, однакове розуміння особливостей поетичної праці та ролі поета у суспільстві, прагнення до активної словотворчості, використання «непоетичної» лексики та українізмів, багате різноманіття рим, розташування віршів «драбинкою». Кульчицький наводить у своїх віршах цитати із творів Маяковського, використовує алюзії до них. Тобто традиція Маяковського виявляє себе на різних рівнях художньої системи Кульчицького – і на змістовому, і на формальному.

Література:

1. Красиков М. «Строка, оборванная... пулей»? Судьба наследия Михаила Кульчицкого как зеркало нашей эпохи. URL: <http://kharkovhumanit.narod.ru/Esse2.html>.
2. Кульчицкий В.М. Вместо счастья: Стихотворения. Поэмы. Воспоминания о поэте. Харьков: Прапор, 1991. 270 с.
3. Маяковский В.В. Полное собрание сочинений: в 13 т. М.: Государственное издательство художественной литературы, 1958. Т. 7. Стихотворения, очерки. 1925–1926. 1958. 535 с.
4. Маяковский В.В. Полное собрание сочинений: в 13 т. М.: Государственное издательство художественной литературы, 1958. Т. 11. Пьесы, киносценарии. 1926–1930. 1958. 703 с.
5. Самойлов Д. Перебирая наши даты. URL: <https://coollib.net/b/237451-david-samoylovich-samoylov-perebiraya-nashi-daty/read>.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-039-1-25>

**ФЕРДИНАНД ФОН ШИРАХ ЯК НОВА ПОСТАТЬ
У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ НА ЗАНЯТТЯХ
З ОСНОВНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ Й ПЕРЕКЛАДУ
ЗІ СТУДЕНТАМИ ВІДДІЛЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

Лисецька Н. Г.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри німецької філології*

*Волинського національного університету імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Сучасна німецька література *deutsche Gegenwartsliteratur* [1; 2] представлена багатьма відомими іменами: Thomas Brussig, Elfriede Elinek, Felicitas Hoppe, Daniel Kehlmann, Bernhard Schlink, Ingo Schulze, Patrick Süskind, Uwe Tellkamp, Uwe Timm та ін. Проте до авторів початку третього тисячоліття належить також нове ім'я – Фердинанда фон Шираха. Для студентів факультетів іноземної філології твори відомого юриста можуть стати в пригоді при формуванні фахових компетентностей для поглиблення знань німецькомовного художнього дискурсу з фокусом на правову систему Німеччини, що свідчить про актуальність розвідки. Мета наукової праці – ознайомлення з творчістю Фердинанда фон Шираха.